

МІСТ

ІЗ ЖИВУЛОГО...

Serhiy Zakharets Mykola Plekan Taras Shushailo Evgen Gamaga Andriy Bilous

"Від традиційного виконавства до кобзарського мистецтва XIX – початку XXI століть"

"From traditional to kobzar artistic performance XIX – beginning XXI centuries"

Сергій Захарець Микола Плекан Тарас Шушайло Євген Гамага Андрій Білоус

На зламі XIX – XX століть відбулися до-
сить значні зміни в історії як музичних
інструментів – кобзи та бандури, так і вико-
навців на них. Слідом за скасуванням кріпо-
ництва в Україні посилились утиски проти
будь-яких проявів національної самобут-
ності. В міській культурі це проявлялось у
забороні української мови, а в сільській –
у знищенні “кахтирів” (народних писаних іс-
торій, подій, пісень, дум і т. ін.) та у гоніннях
на кобзарів, бандуристів, лірників – співців
та оповідачів духовної та світської історії
свого краю. Для витіснення української му-
зики з культурологічного імперського про-
сторю ідеологи шовінізму спрямовано вжив-
ляли у народний побут чужинський інстру-
ментарій: гармонь, шарманку, мандоліну,
балалайку та ін., гра на яких дозволялась в
усіх громадських місцях. На таку ситуацію
скаржились усі без винятку старці. Банду-
рист О. Барь: “І от скажіть, які часи настали:
жиденята з катеринками (шарманками) хо-
дять, то тим же й можна, хоч воно й на весь
город скиглить, а тут же про Боже співаєш,
людей од гріхів одводиш – ні, не можна!”.
Лірник С. Веселий: “Гармонія ж витиснула
лірницьку музику й на свадьбах”. Як зазна-
чав один із дослідників кобзарсько-лірниць-
кої традиції В. Харків: “...одних і других (бан-
дуристів та лірників) витискає новий тип же-
брушого сліпця-музиканта – гармоніст”.
Зрозуміло, що співрозмовне звучання укра-
їнського інструментарію не спроможне було

протистояти чужинському – балаганному та
кабацькому. Тим паче, що саме кобзарство
та лірництво, яке протягом багатьох століть
було об'єднано у старцівські цехи-братства,
зазнало в цей період внутрішнього органі-
заційного занепаду і вже не мало суттєвого
впливу на свідомість своїх земляків. Пер-
шою у тому нерівному культурологічному
двобої пала “козацька лютня” – кобза. І як-
би не запис М.В. Лисенком строю, способу
гри та нотних зразків, від останнього кобза-
ря, що грав саме на кобзі, а не на бандурі –
Остапа Вересая, то на сьогодні про цей
інструмент ми б урядкували виключно ле-
генди. Розповсюдження романсового сти-
лю у музиці та співі вплинуло й на реперту-
ар бандуристів та на манеру співу. Вони все
далі (і не тільки у думках) відступали від тра-
диційної “рецитативної” манери виконання
та наближались до загально сприйнятливої
“вокальної”. Занепад цехової старцівської
діяльності призвів до втрати територіально-
го контролю, а разом з тим і до втрати зар-
обітків. Мандрівна кобзарсько-лірницька
братія за своїм способом діяльності все
більше перетворювалась на жебрацькі осе-
редки. Саме такий реальний стан у старців-
стві не задовольняв романтичних та есте-
тичних поглядів на кобзарство певної части-
ни української інтелігенції наприкінці XIX ст.
Звідси, за словами Г. Хоткевича, й з'явилось
бажання “вивести бандуру із закапелків ку-
старництва на концертну сцену”. Проте

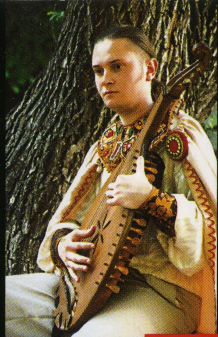
справа щодо реалізації задуму виявилась доволі складною, оскільки аналогів “кобзарському мистецтву” на той час не існувало. Саме етапи тих творчих пошуків Гната Мартиновича, у створенні нового концертного спрямування й закарбувалися в обробках народних пісень, інструментальної музики та авторських творак.

Чому, на відміну від сучасної академічної школи бандуристів, експерименти Г. Хоткевича можливо визначити, як “кобзарське мистецтво”? Тому що стрій, спосіб та прийоми гри на інструменті, який пропагував реформатор, були досить близькі до автентичного зразка. Те саме можна сказати й про репертуар. Новостворені концертні жанри (обробки, мелодекламації, композиції і т. ін.) були близькі до народної музики і тільки “одягнені” у вишукані естетичні форми мистецтва. Саме такому поєднанню кобзарської (бандурної) традиційної співогри з мистецькою естетикою виконання і відповідає термін “кобзарське мистецтво”.

Традиційна форма виконавства повинна залишатися незмінною, оскільки вона представляє репертуар, стиль, манеру та прийоми характерні до певного історичного періоду, а ось “кобзарське мистецтво”, як і будь-яке мистецтво взагалі, на кожному етапі свого існування повинне відповідати естетичним запитам свого часу. Саме з тих причин і з’явилися композиторські спроби В. Кушпета, які за своєю формою та естети-

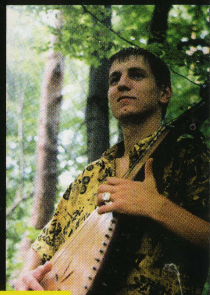
кою виконання повинні були б відповідати кобзарському мистецтву кінця ХХ ст. Зрозуміло, що такий творчий підхід не є догмою і не претендує на виключність у наслідуванні, проте він відповідає усім вимогам жанрового спрямування та змістового наповнення терміну.

На цьому диску ви почуєте твори записані учнями В. Кушпета. Дехто з них навчався приватно, а дехто протягом чотирьох років – у Стрівівській вищій педагогічній школі кобзарського мистецтва. Там студенти-початківці мали змогу оволодіти грою не тільки на академічній бандурі, але й на старосвітських музичних інструментах. Завдячуючи їх відданості справі відродження виконавських традицій, сьогодні ми маємо можливість почути у супроводі автентичних музичних інструментів унікальні зразки творів з репертуару кобзаря О. Вересая, традиційних бандуристів: Г. Гончаренка, С. Пасюги, М.Кравченка та Г. Ткаченка – художника та бандуриста, який врятував для нащадків старосвітський інструмент та “зінківівський” спосіб гри на ньому. Уперше на Україні озвучені кілька ранніх творів Г. Хоткевича, зібраних до купи та виданих у Канаді відомим дослідником та бандуристом В. Мішаловим. Також уперше прозвучать деякі композиції для традиційної діатонічної бандури написані В. Кушпетом.

Сергій ЗАХАРЕЦЬ (1980 р. н., Київська обл., м. Переяслав-Хмельницький). В дитинстві поступив в музичну школу, де відкрився під орудою подвижника кобзарської справи М. Товкайла відділ традиційної бандури. Наступним кроком у його біографії був вступ до Стрітівської вищої педагогічної школи кобзарського мистецтва. 2000 року отримує звання Лауреата на республіканському конкурсі "Нові імена України". 1999 року – студент Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського. 2003 року – Лауреат Національного конкурсу кобзарського мистецтва ім. Г. Китастого

Микола ПЛЕКАН (1983 р. н., Тернопільська обл., Монастириський р-н, с. Ворожанка). Від своїх односельців – студентів Стрітівської вищої педагогічної школи кобзарського мистецтва почув про бандуру та про їх навчання і вирішив спробувати себе у музиці. За три роки здобув своє перше визнання на конкурсі "Нові імена України", отримавши "Гран-прі" та звання лауреата. Добре володіє академічною та традиційною бандурами. Студент Київського Національного університету культури та мистецтв

Тарас ШУШАЙЛО (1983 р. н., Івано-Франківська обл., м. Калуш) Любов до музики перейняв від родини, в якій від діда-прадіда шанували народну пісню. У шість років почав навчатися в музичній школі по класу флейти, а по закінченні грав на різних духових інструментах у шкільному оркестрі. 1998 року вступив до Стрітівської вищої педагогічної школи кобзарського мистецтва, де оволодів грою на академічній бандурі та кобзі. 2002 року – студент Київського Національного університету культури та мистецтв

Євген ГАМАГА (1984 р. н., Сумська область, Кропівецький р-н, с. Зазірки) із бандурою познайомився в сільській школі на уроках музики. 1999 року вступив до Глухівської школи мистецтв ім. М. Березовського. 2000 року – до Стрітівської вищої педагогічної школи кобзарського мистецтва. Під час навчання власноруч зробив собі кобзу та опанував гру на ній. 2002 року перевівся в Богуславський педагогічний коледж у клас академічної бандури Ю. Задоя

Андрій БІЛОУС (1966 р. н., Київська обл., м. Васильків) Народився у родині, де завжди звучала українська пісня та музика. Батько, Федір Іванович, самотужки оволодів грою на багатьох музичних інструментах. Така генетична спадкоємність наклала свій відбиток й на юного Андрійка, який тягнувся до музики і навчався грати на різних інструментах. Та з часом музика поступилася давній мрії стати актором. Наполегливий юнак 1994 року вступає до Київського театрального інституту ім. І. Карпенка-Карого за фахом актор театру та кіно. Знайомство з молодими пропагандистами з Київського кобзарського цеху, привело до нового захоплення. Власноруч зробив старосвітську кобзу і почав вчитися грати на ній. Поглиблював і свій театральний фах, продовжуючи навчання на режисерському відділенні Національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого. Як актор зіграв кілька цікавих ролей у х/ф "Пейзаж духа після сповід" (Г. Сковорода), реж. В. Політов, "Мамай", реж. О. Санін, а як театральний режисер реалізувався на київських сценах у виставах: "Украдене щастя" І. Франка, "Веселіться! Все гаразд!!?" Є. Унгарда, "Жінка у пісках" Кобо Абе та ін. На жаль, напружений темпоритм багатогранного творчого життя Андрія уповільнив його кобзарське удосконалення, та, як жартував корифей старосвітської бандури Г. К. Ткаченко, "Справжній кобзар починається після 80-ти років", тому гадаємо, що у пана Андрія все тільки починається

“Від традиційного виконавства до кобзарського мистецтва XIX – початку XXI століття”,
(студія В. Кушпета)

1. “Молодичка”, “Саврадим”, “Млинок”

народні танці з репертуару Г. Гончаренка (Ф. Колесса

“Мелодії українських народних пісень” С. 541, 542.

К. “Наукова думка”, 1969) та П. Гончаренка.

Виконує С. Захарець (традиційна бандура). 3: 15

2. “Плач невольників”

за рецитаціями О. Сластіона, який вивчив 1870 рр. від
кобзаря з Білоцерківців Лохвицького пов., Полтавської губ.

(Ф. Колесса “Мелодії українських народних дум”, С. 361).

Виконує С. Захарець. 5: 35

3. “Всякому городу нрав і права”

(“сковородинська”) сатирична пісня на слова

Г.С. Сковороди з репертуару Г. Ткаченка.

Виконує М. Плекан (традиційна бандура). 3: 36

4. “Пісня про смерть козака”

козацька пісня з репертуару С. Пасюги

з Богодухівського повіту, Харківської губернії

(Ф. Колесса “Мелодії українських народних дум” С. 518).

Виконує М. Плекан. 6: 40

5. “Про біду”

сатирична пісня (з репертуару кобзарів та лірників).

Виконує М. Плекан. 2: 25

6. “Страстям Христовим”

(Через море широкее) – псалма записана

від лірника Ридька з с. Янішівці Таращанського повіту.

(П. Демуцький “Ліра та її мотиви” с. 1).

Виконує М. Плекан. 3: 42

7. “Козак-валець”, “Ой, їхав не заїхав”, “Циганочка”, “Дудочка”, “Козак”

народні танці з репертуару О. Вересає (М. Лисенко “Ноты
к думам і песням исполняемым О. Вересаєм” С. 24–25).

Виконує Т. Шушайло (кобза). 6: 08.

8. “Ой горе, горе”

псалма (М. Лисенко, “Ноты к думам і песням

исполняемым О. Вересаєм” С. 12).

Виконує Є. Гамага (кобза). 5: 44

9. “Про Хому та Ярему”

сатирична пісня (М. Лисенко “Ноты к думам і песням

исполняемым О. Вересаєм” С. 29).

Виконує Андрій Білоус (кобза). 5: 41

10. “Кисіль”

жартівлива пісня-танок (М. Лисенко “Ноты к думам і

песням исполняемым О. Вересаєм” С. 28).

Виконує Т. Шушайло. 2: 24.

11. “Щиголь” (пташине весілля)

сатирична пісня (М. Лисенко “Ноты к думам і песням

исполняемым О. Вересаєм” С. 22).

Виконує Є. Гамага. 4: 19

12. “Одарочка”

народний танок в обробці Г. Хоткевича. Адаптовано до гри

на традиційній бандурі В. Кушпетом.

Виконує С. Захарець. 3: 19

13. “Ой крикнули сірі гуси”

народна пісня на слова Т. Г. Шевченка в обр. В. Кушпета.

Виконує М. Плекан. 4: 41

14. “Ой продала дівчиночка курку”

жартівлива пісня в обр. В. Кушпета.

Виконує М. Плекан 3: 54

15. “Про Кармелюка”

народна пісня в обробці Г. Хоткевича. Адаптовано до гри

на традиційній бандурі В. Кушпетом.

Виконує С. Захарець. 3: 13

16. “Полтавський марш”

муз. Г. Хоткевича.

Адаптовано до гри на традиційній бандурі В. Кушпетом.

Виконує С. Захарець. 2: 52.

17. “Про Бондарівну”

композиція В. Кушпета за народною баладою.

Виконує С. Захарець. 4: 29.

18. “При дорозі жук”

музична забавка, обр. В. Кушпета.

Виконує С. Захарець. 3: 13

19. “Козачки”, “Тропак”, “Запорожець”

народні танці з репертуару Г. Гончаренка (Ф. Колесса “Мело-

дії українських народних дум” С. 531, 532 та П. Гончаренка).

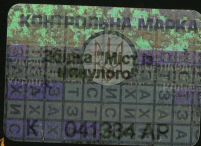
Виконує С. Захарець. 3: 06

ИСТЪ И АНУЛОГО...

ВІСТ

ІЗ ЗНАНЬ...

"Від традиційного виконавства до кобзарського мистецтва XIX – початку XXI століть"

"From traditional to kobzar artistic performance XIX – beginning XXI centuries"

1.	"Молодичка", "Саврадим", "Млинок"	3: 15
2.	"Плач невольників"	5: 35
3.	"Всякому городу нрав і права"	3: 36
4.	"Пісня про смерть козака"	6: 40
5.	"Про біду"	2: 25
6.	"Страстям Христовим"	3: 42
7.	"Козак-валець", "Ой, їхав не заїхав", "Циганочка", "Дудочка", "Козак"	6: 08
8.	"Ой горе, горе"	5: 44
9.	"Про Хому та Ярему"	5: 41
10.	"Кисіль"	2: 24
11.	"Щиголь" (пташине весілля)	4: 19
12.	"Одарочка"	3: 19
13.	"Ой крикнули сірі гуси"	4: 41
14.	"Ой продала дівчинонька курку"	3: 54
15.	"Про Кармелюка"	3: 13
16.	"Полтавський марш"	2: 52
17.	"Про Бондарівну"	4: 29
18.	"При дорозі жук"	3: 13
19.	"Козачки", "Тропак", "Запорожець"	3: 06

78: 26

- Serhiy Zakharets (traditional bandura)
- Mykola Plekan (traditional bandura)
- Taras Shushalo (traditional kobza)
- Evgen Gamaga (traditional kobza)
- Andriy Bilous (traditional kobza)

ЕТНОДИСК

©2003, «ТЕМПОРА»; ©2003, СТУДІЯ ВОЛОДИМИРА КУШПЕТА; ©2003, «ЕТНОДИСК»
 Всі права застережені. Фонограма призначена тільки для приватного прослуховування. Несанкціоноване копіювання, публічне сповіщення, здача в прокат заборонені та переслідуються законом.
 Фото: центральне фото на обкладинці – Сергій Михальчук. Дизайн: Яна Усікова, Ярослав Михайлюк. Поліграфія: «Такі справи»
 Дрібнооптовий та роздрібний продаж: м-н «Компакт-Диски», м.Київ, пр-т Перемоги, 74, тел.: +38 (044) 456-8236 E-mail: NewDistr@ua.fm